

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาวิเคราะห์บทบาททางสังคมของตัวละครคนใช้ในละครโทรทัศน์นั้น ประกอบด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก เทปละครโทรทัศน์ นวนิยาย เอกสารต่างๆ รวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้ผลิต และผู้เขียนบท ที่มีความเกี่ยวข้องกับการผลิตละครโทรทัศน์ จำนวนทั้งสิ้น 7 ท่าน สำหรับรายละเอียดในการเก็บข้อมูลมีดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ได้แบ่งกลุ่มตัวอย่าง 2 ประเภท คือ

1. ประเภทละครโทรทัศน์

ละครโทรทัศน์ที่นำมาศึกษา คือ ละครโทรทัศน์ที่ออกอากาศ ช่วงหลังข่าว 20.00 น. ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3, 5 และ 7 ในช่วงเดือนกรกฎาคม-ธันวาคม พ.ศ. 2535 โดยได้ทำการสุ่มตัวอย่างจากละครโทรทัศน์ทั้งหมดที่นำเสนอภายในระยะเวลานั้น ได้จำนวนทั้งสิ้น 9 เรื่อง คือ ในฝัน เจ้าสาวแสนกล พรพรหมอลเวง สองฝั่งคลอง บ่วง หมาด่า ลอดลายมังกร หนึ่งในทรวง และคนบาป

ละครที่ได้นำมาศึกษานั้น จะมีลักษณะบทคนรับใช้ที่เด่น โดยมีตัวละครคนรับใช้ปรากฏในเรื่องตั้งแต่ 10 ตอนขึ้นไป ซึ่งละครที่ได้เลือกมาศึกษาทั้งหมดนี้เป็นละครยาวหลายตอนจบ ความยาวตั้งแต่ 20- 25 ตอนจบ ซึ่งเทียบได้กับ T.V. Serial หรือ T.V. Soap Opera

2. ประเภทบุคคล

บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับรายการละครโทรทัศน์ ได้แก่

2.1 ผู้ผลิตละคร

คุณ จ่านง รังสิกุล อดีตหัวหน้าจัดรายการสถานีโทรทัศน์

ช่อง 4 บางขุนพรหม

คุณ อารีย์ นักดนตรี อดีตผู้ผลิตละครป้อนช่อง 4 และ

อดีตนักแสดง

คุณ กนกวรรณ ด่านอุดม ผู้บริหารคณะละครอัครเศรณีโปรดักชั่น

คุณ สมสุข กัลย์จาฤก ผู้บริหารคณะละคร "กันตนา"

2.2 ผู้เขียนบทโทรทัศน์

คุณ นลินี สีตะสุวรรณ ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์เรื่องในฝัน

คุณ วิเชียร ทั้งสุข ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์เรื่องลอด-

ลายมังกร

คุณ ปวันรัตน์ นาคสุริยะ ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์เรื่องหนึ่ง

ในทรวง และเป็นนักแสดง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) ข้อมูลประเภทละครโทรทัศน์ ได้บันทึกเทปรายการละครโทรทัศน์ (Video) ทุกตอน ซึ่งออกอากาศในช่วงเดือน กรกฎาคม-ธันวาคม นอกจากนี้ ยังมีเทปรายการโทรทัศน์อื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น เทปรายการละคร สัมภาษณ์คุณ ปวันรัตน์ นาคสุริยะ เป็นต้น
- 2) ข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บทประพันธ์ บทโทรทัศน์ ดัดแปลง เพื่อนำมาเป็นส่วนประกอบในการช่วยวิเคราะห์เนื้อหาละคร รวมทั้ง เอกสารบทสัมภาษณ์ บทความ บทวิจารณ์บันเทิง
- 3) ข้อมูลประเภทบุคคล จะใช้วิธีการสัมภาษณ์บุคคลที่เลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง

หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์

ในการวิเคราะห์ "บทบาททางสังคมของตัวละครคนใช้ในละครโทรทัศน์" นี้ หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ ตัวละครคนใช้ โดยพิจารณาจากการปรากฏตัวในละคร, สาระสำคัญที่มีต่อเนื้อหา, บทสนทนา และการแสดง

กรอบในการศึกษาและวิธีการศึกษา

บทบาทคนใช้จากเทปโทรทัศน์ ได้วิเคราะห์ โดยแบ่งออกเป็น 3 มิติ ดังนี้

1. มิติในด้านตัวละคร (character)

ในการวิเคราะห์บทบาททางสังคมของตัวละครคนรับใช้ในละครโทรทัศน์ ได้ใช้แนวคิดทางด้านสัญวิทยามาเป็นกรอบในการศึกษาตัวละครคนรับใช้และเจ้านาย เกี่ยวกับระบบการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับบทบาททางสังคม

ในมิติด้านตัวละครนี้ เป็นการวิเคราะห์ลักษณะตัวละครคนใช้และการนำเสนอ (role presentation) โดยใช้เทคนิคการวิจัยสื่อของ Arthur - Berger (1991) เป็นประเด็นในการพิจารณาบทบาททางสังคม ในส่วนนี้ศึกษาถึงลักษณะทางประชากรศาสตร์ของตัวละครคนรับใช้ที่ถูกนำเสนอในละครว่ามีลักษณะอย่างไร ในประเด็นดังต่อไปนี้

1.1 อายุและเพศ

1.2 ภูมิหลังทางสังคม (social background)

1.3 ระดับการศึกษา

1.4 ลักษณะตัวละคร

-บุคลิกภาพภายนอก

-ลักษณะนิสัย

1.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอาชีพที่ตัวละครแสดงออก

-จุดมุ่งหมายในชีวิต ค่านิยม และความเชื่อที่ตัวละครคนรับใช้แสดงออกมา

-คุณธรรมที่มักปรากฏในตัวละครคนใช้

2. มิติในการนำเสนอ (Presentation)

ในมิตินี้เป็นการวิเคราะห์ถึงการนำเสนอ ซึ่งนำไปสู่การเกิดความหมาย

และสร้างการรับรู้ กรอบในการวิจัยใช้เทคนิคการวิจัยสื่อของ Arthur Berger (1991) เพื่อทำการศึกษาในประเด็นต่อไปนี้

- 2.1 ฉาก ที่ใช้ในการนำเสนอตัวละคร
- 2.2 การแสดง ของผู้ที่รับบทคนรับใช้

3. มิติในด้านบทบาททางสังคม (social role)

ในมิตินี้ เป็นการวิเคราะห์ถึงบทบาททางสังคมของตัวละครคนรับใช้ที่ปรากฏในละคร โดยวิเคราะห์ถึงวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์ของตัวละครคนรับใช้ โดยมุ่งเน้นในเรื่องการสร้างการรับรู้บทคนรับใช้ (perception of role) ได้ทำการวิเคราะห์ในประเด็นต่อไปนี้

- 3.1 ลักษณะการแต่งตัวและเครื่องประกอบฉากที่ผู้ใช้ฐานะ (role props) เช่น เสื้อผ้า ทรงผม ภาษา
- 3.2 โครงสร้างปฏิสัมพันธ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงโครงสร้างทางอำนาจระหว่างเจ้านายกับคนรับใช้ รวมไปถึงลักษณะการวางตัว อันเป็นผลเนื่องมาจากชนบทธรรมเนียมและค่านิยม
- 3.3 ลักษณะการใช้ภาษา

ในการวิเคราะห์เนื้อหาของละครทั้ง 3 มิตินี้ ได้ใช้แนวการวิเคราะห์นวนิยายของ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2517) ประกอบด้วย คือ ในการวิเคราะห์นวนิยาย ชั้นที่หนึ่ง วิเคราะห์ทุกด้านของนวนิยาย ชั้นที่สอง เป็นชั้นตีความเพื่อหาว่าผู้เขียนต้องการส่งสารอะไร และชั้นที่สาม คือ การ

วิเคราะห์กลวิธี โดยวิเคราะห์จากแนวเรื่อง ตัวละคร ทักษะของผู้แต่ง จาก
สำนวนภาษา ซึ่งวิธีการนี้สามารถนำมาเป็นกรอบในการอธิบายประเด็นบทบาทของ
คนใช้ที่มีต่อโครงสร้างเนื้อหา ได้ดังนี้

- เนื้อเรื่อง ศึกษาถึงสาระของละครโดยดูจากโครงเรื่องหรือ
แนวเรื่อง รวมทั้งการวางประเด็นขัดแย้งอันเป็นปม
ของเรื่อง
- ตัวละคร ศึกษาถึง การวางตัวละคร และองค์ประกอบของตัว
ละครอื่น ๆ ได้แก่ เพศ, อายุ, สถานะทางชนชั้น,
สถานภาพสมรส, การศึกษา, ทักษะติดต่ออาชีพ, และ
เหตุผลที่เข้าสู่อาชีพ
- คุณสมบัติตัวละคร ได้แก่ คุณสมบัติยอมตาม (passive) หรือ
เป็นผู้กระทำ (active)
- บทสนทนา บทสนทนาของตัวละคร

การนำเสนอข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ บทบาททางสังคมของตัวละครคนใช้ในละครโทรทัศน์
จะถูกนำเสนอในรูปการอธิบายโดยการพรรณนาและยกตัวอย่างประกอบ พร้อมกัน
นี้ยังได้นำเสนอข้อมูลด้วยตารางสรุป เพื่อให้เห็นคุณลักษณะต่างๆ ของตัวละครที่
ปรากฏอยู่ในละครได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น